(א)מורד במלכות הוא ולא צריך למידייניה אמרה לו עדיין שאול קיים ולא יצא טבעך בעולם אמר לה [1]ברוך טעמך וברוכה את אשר כליתני [היום הזה] מבא בדמים דמים תרתי משמע [א] אלא מלמד שגילתה את שוקה והלך לאורה ג' פרסאות אמר לה השמיעי לי אמרה לו [2]לא תהיה זאת לך לפוקה זאת מכלל דאיכא אחריתי ומאי ניהו מעשה דבת שבע ומסקנא הכי הואי [3]והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים כי הוות מיפטרא מיניה אמרה ליה [2]והטיב ה' לאדוני וזכרת את אמתך אמר רב נחמן היינו דאמרי אינשי איתתא בהדי שותא פילכא איכא דאמרי (א)שפיל ואזיל בר אווזא ועינוהי מיטייפי חולדה דכתיב [4]וילך חלקיהו הכהן ואחיקם ועכבור וגו' ובמקום דקאי ירמיה היכי מתנביא איהי אמרי בי רב משמיה דרב חולדה קרובת ירמיה היתה ולא הוה מקפיד עליה ויאשיה גופיה היכי שביק ירמיה ומשדר לגבה אמרי דבי רבי שילא מפני שהנשים רחמניות הן ר' יוחנן אמר ירמיה לא הוה התם (ב)שהלך להחזיר עשרת השבטים (ג)ומנלן דאהדור דכתיב [5]כי המוכר אל הממכר לא ישוב אפשר יובל בטל ונביא מתנבא עליו שיבטל אלא מלמד שירמיה החזירן ויאשיהו בן אמון מלך עליהן דכתיב [6]ויאמר מה הציון הלז אשר אני רואה ויאמרו אליו אנשי העיר הקבר איש האלהים אשר בא מיהודה ויקרא את הדברים האלה אשר עשית על המזבח בבית אל וכי מה טיבו של יאשיהו על המזבח בבית אל אלא מלמד שיאשיהו מלך עליהן רב נחמן אמר מהכא [7]גם יהודה שת קציר לך בשובי שבות עמי אסתר דכתיב [8]ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות (ד)בגדי מלכות מיבעי ליה אלא שלבשתה רוח הקדש כתיב הכא ותלבש וכתיב התם [9]ורוח לבשה את עמשי וגו' אמר רב נחמן לא יאה יהירותא לנשי תרתי נשי (א) יהירן הויין וסניין שמייהו חדא שמה זיבורתא וחדא שמה כרכושתא זיבורתא כתיב בה [10]ותשלח ותקרא לברק ואילו איהי לא אזלה לגביה כרכושתא כתיב בה [11]אמרו לאיש ולא אמרה אמרו למלך אמר רב נחמן חולדה (ב) מבני בניו של יהושע היתה כתיב הכא [4]בן חרחס וכתיב התם (ה)[12]בתמנת חרס איתיביה רב עינא סבא לרב נחמן שמונה נביאים והם כהנים יצאו מרחב הזונה ואלו הן נריה ברוך ושריה מחסיה ירמיה חלקיה חנמאל ושלום רבי יהודה אומר אף חולדה הנביאה מבני בניה של רחב הזונה היתה כתיב הכא [4]בן תקוה וכתיב התם [13]את תקות חוט השני אמר ליה (ו)עינא סבא ואמרי לה (ז)פתיא אוכמא מיני ומינך תסתיים שמעתא דאיגיירא ונסבה יהושע ומי הוו ליה זרעא ליהושע והכתיב [14]נון בנו יהושע בנו בני לא הוו ליה בנתן הוו ליה

בשלמא

כליתני. מנעת אותי: **בדמים.** דם נדה ושפיכות דמים: **שגילתה שוקה.** ונתאוה לה ותבעה ולא שמעה לו כדמסיים ואזיל: **לפוקה.** (ג) כמו פיק ברכים (נחום ב): הכי גרסי' **זאת מכלל דאיכא אחריתי ומאי ניהו מעשה דבת שבע ומסקנא הכי הוה.** והכי פירושה מדקאמרה ליה ולא תהיה זאת לך לפוקה מכלל שהתנבאתה לו שסופו להכשל בביאה אחרת ומאי ניהו בת שבע ומסקנא הכי הוה סוף שעלתה לו כך. אלמא נביאה הוות שנתקיימה נבואתה: **בהדי שותא פילכא.** עם ° שהאשה מדברת היא טווה. כלומר עם שהיא מדברת עמו על בעלה הזכירה לו את עצמה שאם ימות (ד) ישאנה: **מיטייפי.** צופין למרחוק. ודוגמתו במס' כתובות (דף ס.) נטוף עיניך: **ובמקום ירמיה היכי מיתנביא היא.** הרי ירמיה עמד משנת י"ג ליאשיה שנאמר אשר היה דבר ה' אל ירמיה וגו' (ירמיה א) והספר נמצא בשנת י"ח ליאשיה ועליו שלח אצל חולדה(ח): **כי המוכר אל הממכר לא ישוב.** יחזקאל אמרו והוא נתנבא בתוך (ט) י"ד שנה שבין גלות יכניה לחרבות ירושלים ומתנבא שיהא בטל היובל והמוכר שדהו לא ישוב לו: **אפשר יובל בטל.** משגלו עשרת השבטים בימי חזקיה שנאמר לכל יושביה (ויקרא כה) בזמן שכל יושביה עליה ולא בזמן שגלו מקצתן נמצא משגלו שבט ראובן וגד וחצי שבט מנשה [כבר] בטלו היובלות ויחזקאל היה מתנבא לאחר זמן שיבטל: **אלא מלמד שירמיה החזירן.** באותה שנה שנמצא הספר והיא שנת שמונה עשרה ליאשיהו וכששלח על דברי הספר אצל חולדה לא היה שם ירמיה (ה) וחזרו למנות את היובל ולא הספיקו למנות אלא שמיטות עד שחרב הבית: **ויאמר מה הציון הלז.** ביאשיהו כתיב בהיותו בבית אל ושרף עצמות הכומרים בבית אל על המזבח שעשה ירבעם: **מה טיבו בבית אל.** והלא (י) משל מלכי ישראל (כ) היה שהרי שם העמיד ירבעם את העגל: **שת קציר.** עשה חיל וגדולה. כמו (ו) (ל) ועשה קציר כמו נטע (איוב יד): **לא נאה יוהרא לנשי.** לא נאה חשיבות לנשים: **וסניין שמייהו.** שמותיהן מאוסות: **זיבורתא.** דבורה: **כרכושתא.** חולדה: **בן חרחס.** ואע"ג דקרא על בעלה קא מסהיד מיהו במעשיה כתיב: **אמר ליה עינא סבא מיני ומינך תסתיים שמעתא.** כלומר על ידי ועל ידך תתפרש אמיתו של דבר הא והא הואי: **נון בנו יהושע בנו.** את שבט אפרים מייחס הכתוב עד יהושע ומיהושע למטה לא ייחס איש:

בשלמא

מורד במלכות הוא ולא צריך למידייניה. קשה א"כ היאך גרס פרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לו. ושם) **דדיני נפשות** מתחילין מן הצד מדכתיב גבי נבל ויחגרו איש חרבו ויחגור גם דוד חרבו (ש"א כה) והא מורד במלכות הוה ולא בעי למידייניה ועוד קשה היאך ישב דוד בדין והא אין מושיבין מלך בסנהדרין כדאמרינן במסכת סנהדרין פרק כ"ג (דף יח:) וע"ק מפ' במה בהמה יוצאה (שבת דף נו.) גבי אוריה דקאמר שהיה לו לדונו בסנהדרין ואמאי והא מורד במלכות היה וי"ל דהכא ה"פ מורד במלכות הוא ולא צריך למידייניה כשאר דיני נפשות שדנין בו ביום לזכות וביום שלאחריו לחובה אלא אפילו בו ביום גומרין לחובה והיינו הא דקאמרה ליה אביגיל וכי דנין דיני נפשות בלילה היה לך להמתין לגמור עד למחרת והוא השיב לה מורד במלכות הוה ואין צריך להמתין עד למחר אבל לדונו ודאי צריך וגם לא קשה מהא שישב דוד בסנהדרין דהא דאין מושיבין מלך בסנהדרין היינו משום דלא הוי כבודו להיות יושב ושותק אבל גבי מורד כבודו הוא להיות יושב ושותק לפי שהוא נוגע בדבר: **ה"ג מאי מבוא בדמים תרי דמים דם נדה ושפיכות דמים מלמד שגלתה שוקה.** ולא גרסינן איכא דאמרי מלמד שגלתה שוקה דהא השתא מפרש מאי תרי דמים ועד השתא לא פריש להו: **שגלתה שוקה והלך דוד לאורה ג' פרסאות.** קשה היאך אותה צדיקת גלתה שוקה לפני דוד ועוד קשה דמחזי כגוזמא לומר שהלך לאור שוקה ג' פרסאות וי"ל דנמצא בספרים מדויקים שנקוד בהן לאורה כלומר לאור שלה פירוש נתאוה לה דוד והלך באור חמימות שלש פרסאות: **דאיגיירה ונסבה יהושע.** קשיא היאך נסבה הא אמרי' פ' הערל (יבמות דף עו. ושם) דאפילו בגירותן (מ) לית להו חתנות וצריך לומר שלא היתה משבעה עממין אלא משאר עממין ובאת לגור שם (נ) ויש מפרשים שרצו לומר שלא הוזהרו על לאו דלא תתחתן עד לאחר שנכנסו לארץ וזה אינו דאמרי' במדרש דנתינים באו להתגייר בימי משה כמו בימי יהושע ואף על פי כן לא הותרו לבא בקהל אלא היו חוטבי עצים ושואבי מים אלמא דקודם שעברו את הירדן ונכנסו לארץ הוזהרו עליהם (ס):

ארבע

עין משפט נר מצוה

עא א מיי' פ"ג מהל' מלכים הלכה ח סמג עשין נו:

◆

תורה אור השלם

1. וּבָרוּךְ טַעְמֵךְ וּבְרוּכָה אָתְּ אֲשֶׁר כְּלִתִנִי הַיּוֹם הַזֶּה מִבּוֹא בְדָמִים וְהֹשֵׁעַ יָדִי לִי: שמואל א כה לג
2. וְלֹא תִהְיֶה זֹאת לְךָ לְפוּקָה וּלְמִכְשׁוֹל לֵב לַאדֹנִי וְלִשְׁפָּךְ דָּם חִנָּם וּלְהוֹשִׁיעַ אֲדֹנִי לוֹ וְהֵיטִב יְיָ לַאדֹנִי וְזָכַרְתָּ אֶת אֲמָתֶךָ: שמואל א כה לא
3. וַיָּקָם אָדָם לִרְדָפְךָ וּלְבַקֵּשׁ אֶת נַפְשֶׁךָ וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֲדֹנִי צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים אֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְאֵת נֶפֶשׁ אֹיְבֶיךָ יְקַלְּעֶנָּה בְּתוֹךְ כַּף הַקָּלַע: שמואל א כה כט
4. וַיֵּלֶךְ חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן וַאֲחִיקָם וְעַכְבּוֹר וְשָׁפָן וַעֲשָׂיָה אֶל חֻלְדָּה הַנְּבִיאָה אֵשֶׁת שַׁלֻּם בֶּן תִּקְוָה בֶּן חַרְחַס שֹׁמֵר הַבְּגָדִים וְהִיא יֹשֶׁבֶת בִּירוּשָׁלַם בַּמִּשְׁנֶה וַיְדַבְּרוּ אֵלֶיהָ: מלכים ב כב יד
5. כִּי הַמּוֹכֵר אֶל הַמִּמְכָּר לֹא יָשׁוּב וְעוֹד בַּחַיִּים חַיָּתָם כִּי חָזוֹן אֶל כָּל הֲמוֹנָהּ לֹא יָשׁוּב וְאִישׁ בַּעֲוֹנוֹ חַיָּתוֹ לֹא יִתְחַזָּקוּ: יחזקאל ז יג
6. וַיֹּאמֶר מָה הַצִּיּוּן הַלָּז אֲשֶׁר אֲנִי רֹאֶה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אַנְשֵׁי הָעִיר הַקֶּבֶר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בָּא מִיהוּדָה וַיִּקְרָא אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עַל הַמִּזְבַּח בֵּית אֵל: מלכים ב כג יז
7. גַּם יְהוּדָה שָׁת קָצִיר לָךְ בְּשׁוּבִי שְׁבוּת עַמִּי: הושע ו יא
8. וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת וַתַּעֲמֹד בַּחֲצַר בֵּית הַמֶּלֶךְ הַפְּנִימִית נֹכַח בֵּית הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ בְּבֵית הַמַּלְכוּת נֹכַח פֶּתַח הַבָּיִת: אסתר ה א
9. וְרוּחַ לָבְשָׁה אֶת עֲמָשַׂי רֹאשׁ הַשָּׁלִישִׁים לְךָ דָוִיד וְעִמְּךָ בֶן יִשַׁי שָׁלוֹם שָׁלוֹם לְךָ וְשָׁלוֹם לְעֹזְרֶךָ כִּי עֲזָרְךָ אֱלֹהֶיךָ וַיְקַבְּלֵם דָּוִיד וַיִּתְּנֵם בְּרָאשֵׁי הַגְּדוּד: דברי הימים א יב יט
10. וַתִּשְׁלַח וַתִּקְרָא לְבָרָק בֶּן אֲבִינֹעַם מִקֶּדֶשׁ נַפְתָּלִי וַתֹּאמֶר אֵלָיו הֲלֹא צִוָּה יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֵךְ וּמָשַׁכְתָּ בְּהַר תָּבוֹר וְלָקַחְתָּ עִמְּךָ עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אִישׁ מִבְּנֵי נַפְתָּלִי וּמִבְּנֵי זְבֻלוּן: שופטים ד ו
11. וַתֹּאמֶר אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אִמְרוּ לָאִישׁ אֲשֶׁר שָׁלַח אֶתְכֶם אֵלָי: מלכים ב כב טו
12. וַיִּקְבְּרוּ אוֹתוֹ בִּגְבוּל נַחֲלָתוֹ בְּתִמְנַת חֶרֶס בְּהַר אֶפְרָיִם מִצְּפוֹן לְהַר גָּעַשׁ: שופטים ב ט
13. הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָאִים בָּאָרֶץ אֶת תִּקְוַת חוּט הַשָּׁנִי הַזֶּה תִּקְשְׁרִי בַּחַלּוֹן אֲשֶׁר הוֹרַדְתֵּנוּ בוֹ וְאֶת אָבִיךְ וְאֶת אִמֵּךְ וְאֶת אַחַיִךְ וְאֵת כָּל בֵּית אָבִיךְ תַּאַסְפִי אֵלַיִךְ הַבָּיְתָה: יהושע ב יח
14. נוּן בְּנוֹ יְהוֹשֻׁעַ בְּנוֹ: דברי הימים א ז כז

מסורת הש"ס

א) ב"ק נב:, ב) ערכין לג., ג) [עי' רש"י במשנה סנהדרין קו: ד"ה עשרת וכו'], ד) [לקמן טו. ע"ש], ה) [עי' ב"ב קכג:], ו) [פסחים פח.], ז) [ברכות נ. ע"ש פרש"י פסחים פח. ע"ז טו: ע"ש פרש"י], ח) [מ"ב כב], ט) [נ"ל י"א], י) [נ"ל שלו], כ) נ"ל היתה, ל) [עי' פרש"י בערכין לג.], מ) [פי' דאסורין בלאו דלא תתחתן אף לאחר שנתגיירו], נ) [ועי' תוס' סוטה לה: ד"ה לרבות], ס) [ועי' תוס' גיטין מו. ד"ה כיון],

◆

גליון הש"ס

רש"י ד"ה בהדי כו' שהאשה מדברת. עיין סוכה דף נו ע"ב רש"י ד"ה שותא:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' תרתי נשי נביאתא יהירן הווין: (ב) שם אמר רב נחמן חולדה הנביאה מבני: (ג) רש"י ד"ה לפוקה לשון כשלון ברכים כמו ופיק ברכים: (ד) ד"ה בהדי שותא וכו' שאם ימות נבל ישאנה: (ה) ד"ה אלא מלמד וכו' לא היה שם ירמיה ויאשיהו המלך מלך עליהם וחזרו למנות וכו' אלא חמש שמיטות: (ו) ד"ה שת קציר וכו' וגדולה כמו תשלח קצירה ועשה קציר:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' (אלא מלמד שגילתה א"ש וה"ל ג"פ א"ל השמיעי לי אמרה לו) תא"מ:

◆

מוסף רש"י

טבעך. שמעך (עי' ע"ז ב:). **שפיל ואזיל בר אווזא.** כלומר מחמת ענותנותו של אדם לא יהא בוש מלשאול דבר הצריך לו, בין לתורה בין לפרנסתו ולתבוע חובו (ב"ק צב:). **דכתיב.** בימי צדקיהו, **כי המוכר אל הממכר לא ישוב.** דקאמר להו סופכם לגלות ויהא יובל בטל ולא יחזרו שדות לבעליהן, **אפשר יובל בטל.** משגלו שבט ראובן וגד (ערכין לג.). **פתיא אוכמא.** פתיא, כלי חרס (ברכות נ.) פתיא אוכמא, כלי שחור, כמו (ע"ז לג:) הני פתוותא דבי מיכסי אוכמא, שנשחור ע"י מלאכה, כלומר גם אתה רגיל ותדיר בתורה, כמו (ברכות כח.) מכותלי ביתך ניכר שפחמי אתה, חכמה מפוארה בכלי מכוער (עי' תענית ז.) דרכן של תלמידי חכמים שמצטערין על לימוד תורה ואינם מכבסים בגדיהם (ע"ז טז:).